

Critic's Point

«Τριστάνος καὶ Ἰζόλδη» ἐν Λυρικῇ, 2015.

4/2015.

τοῦ ΓΙΩΡΓΟΥ ΛΕΩΤΣΑΚΟΥ.

ΟΛΟΖΩΗΣ ΑΠΕΦΕΥΓΑ ἀκόμη καὶ τοὺς ἀβρότερους τῶν «διαξιφισμῶν» μὲ συναδέλφους, ἰδίως μὲ ἐκείνους πὺ ἐκτιμῶ, ὅπως ὁ κ. Νίκος Βατόπουλος τῆς *Καθημερινῆς*, ἀναλαβὼν καθήκοντα Λυρικοκριτικοῦ, τοῦ μονίμου μουσικοκριτικοῦ τῆς κ. Νίκου Ἀ. Δοντᾶ κωλυομένου ὡς μονίμου στελέχους (οὐδεὶς ψόγος!) τῆς Λυρικῆς, ὅπου μάλιστα κάνει ἀριστη δουλειά! Ὅμως οἱ τεράστιες ποσότητες λιβανωτοῦ πρὸς τὸ ἴδρυμα, στὰ κείμενα Βατοπούλου, τραυματίζουν καίρια τὴ διεκδικούμενην ἀξιοπιστία τους (ἔχει καὶ ὁ ἐγκωμιασμὸς ὅρια!), ἄρα ἀπλῶς ἀποτελοῦν λιβανωτοὺς ἐποχῆς, ἀδιάφορους γιὰ τὴν ἱστορικὴ πραγματικότητα, δίχως ἴχνος κριτικῆς ματιᾶς. Ἔτσι στὸ ὄλοσέλιδο (σελ. 1 τῆς ἐνότητος τῆς κυριακάτικης *Καθημερινῆς*, ἔτος 96ο, ἀρ. φύλλου 28.848, 18.1.2015, στὸ μὲν ὑπότιτλο διαβάσαμε: *Ὁ ἄθλος τοῦ ἀνεβάσματος γιὰ πρώτη φορά στὴν Ἑλλάδα τῆς ὄπερας τοῦ Βάγκνερ «Τριστάνος» καὶ Ἰζόλδη στὸ Μέγαρο Μουσικῆς*. Καὶ στὴν πρώτη-πρώτη φράση τοῦ κειμένου: *Τὸ (...) ὅτι ἡ (Λυρικὴ) εἶναι σὲ θέση νὰ ἀνεβάσει—γιὰ πρώτη φορά στὴν Ἑλλάδα—τὴν ὄπερα τοῦ Ρίχαρντ Βάγκνερ...κ.λπ.*

Πληροφορῶ τὸν κ. Βατόπουλο καὶ τοὺς ἀναγνῶστες του ὅτι τὸ λυρικὸ δρᾶμα «Τριστάνος καὶ Ἰζόλδη» πρωτανεβάστηκε, χάρις στὸ Φεστιβάλ Ἀθηνῶν τὸ 1983, ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς 100ετίας ἀπὸ τῆς ἐκδημίας τοῦ Βάγκνερ, μὲ τὴν Κρατικὴν Ὀπερα τοῦ (τότε) Ἀνατολικοῦ Βερολίνου καὶ ἀρχιμουσικὸ τὸν μακαρίτη Otmar Suitner (1922–2010), σταδιοδρομήσαντα στὴν Ἀνατολικὴ Γερμανία. Καὶ παραπέμπω σὲ δύο ἐκτενέστατα δημοσιεύματά μου, στὴν ἐφ. *Ἐλεύθερη Γνώμη*, Κυριακῆ, 18.9.1983, σελ. 13, μὲ τίτλο «Γιὰ πρώτη φορά "μείζων" Βάγκνερ στὴν

Ἑλλάδα» (εἰσαγωγή στὸ θέαμα-ἀκρόαμα), καὶ Κυριακή, 25.9.1983, σελ. 13, μὲ τίτλο «Μιὰ παράσταση ἐπιεικέστατα ἄνιση». Ἑλληνική πρώτη: **Τετάρτη, 21.9.1983**. Ἄς ψάξει ὅμως ὁ κ. Βατόπουλος στὸ σῶμα τῆς *Καθημερινῆς* τὰ φύλλα τῶν ἀντιστοίχων ἡμε-ρομηνιῶν. Εἶναι **ἀδύνατον** νὰ ἀποσιώπησε τέτοιο γεγονός! Προφανῶς, πρὶν μᾶς ξαναπνίξει στὸ λιβάνι, δὲ διάβασε καὶ τὸ πρόγραμμα τῆς παραστάσεως (σελ. 7) ποὺ ἐπιμελεῖται... ὁ κ. Δοντᾶς, τὸν ὁποῖον «ἀντικαθιστᾶ»: Ἀναφέρει (ἔστω, σὲ σημεῖο ὄχι ἐμφανές...) τὴν παράσταση τοῦ 1983 ὅπως καὶ ἄλλη, σὲ συναυλιακὴ μορφή, στὸ Μέγαρο (1995, Φιλαρμονικὴ Γαλλικῆς Ραδιοφωνίας, ὑπὸ τὸν ἀπαίσιον Μάρκε Γιανόφσκι), ποὺ δὲν παρακο-λούθησα: ἀγαπῶ τὸ Βάγκνερ τόσο ὅσο καὶ ἑαυτόν.

Καὶ φτάνουμε στὸν ἀποπνικτικὸ λιβανωτό, ἐφ. *Καθημερινή*, ἔτος 96ο, ἀρ. φύλλου 28.852, Παρασκευή 23.1.2015, σ. 13. Ξανά ὁ κ. Βατόπουλος σὲ πεντάστηλο κορυφή, μὲ τίτλο: «*Τριστάνος καὶ Ἰζόλδη*», ἀπόλυτη ἐμπειρία» καὶ ὑπότιτλο «*Θρίαμβος γιὰ τὴν Λυρική ἢ πρεμιέρα τῆς ὄπερας τοῦ Βάγκνερ ποὺ ἀνέβηκε γιὰ πρώτη φορά στὴν Ἑλλάδα*»— ἐπιμένει βλέπετε! Κατ' ἀρχὴν τὸ ἐπίθετο ἀπόλυτος-τη-το στὴ γλῶσσα τῶν διαφημιστῶν (λ.χ. τὸ ἀπόλυτο ἀπορρυπαντικό...Σκατέξ!) εἶναι τόσο συνηθισμένο ὅσο καὶ ἡ προσφώνηση μ... στὸ λεξιλόγιον τῶν Νεοελλήνων. (Ἄν καταβαλλόταν ἓνα μονόλεπτο τὴν φορά ἀπὸ ὅλους τοὺς χρήστες τῆς θὰ εἶχε ἐξοφλήθει πρὸ πολλοῦ τὸ χρέος τῶν 324.790.000 € καὶ θὰ εἶχαμε καὶ πλεόνασμα..) Ἀξίζουν ὅμως κάποια παραθέματα τοῦ νεότερου κειμένου Βατοπούλου: *Νὰ ζεῖς τὴν ἱστορία τὴν ὥρα ποὺ γράφεται εἶναι προνόμιον (...)* Ὁ ἄθλος τοῦ ἀνεβάσματος γιὰ πρώτη φορά (!) στὴν Ἑλλάδα αὐτοῦ τοῦ τιτάνιου σὲ μέγεθος καὶ βαθμὸ δυσκολίας μουσικοῦ δράματος (...) ἔδειξε τὴν τεράστια πρόοδο τῶν τελευταίων ἐτῶν καὶ τὴν πεποίθησιν ὅτι ἡ ἀναμέτρηση μὲ ὀγκόλιθους τοῦ ρεπερτορίου εἶναι μέσα στὶς δυνατότητες τῆς ἐθνικῆς μας ὄπερας. Μόνο ποὺ δὲ διαβάζουμε ὅτι σύντομα... οἱ παραστάσεις τῆς θὰ ἀναμεταδίδονται τηλεοπτικῶς ζωντανές σὲ Νέα Ὑόρκη, Τόκυο, Πεκίνο κ.λπ. Τρέμε «Μέτ»!

Τὴν τεράστια πρόοδο τῶν τελευταίων ἐτῶν ἀποδεικνύουν περίτρανα τὰ φιάσκα τῆς ΕΛΣ ἀπὸ τὸ 2011 μέχρι σήμερα:

1. «Μανὸν Λεσκώ», Πουτσίνι, 19.10.2012.

2. «Χορὸς Μεταμφισμένων», Βέρντι, 17.12.2012.

3. «Σικελικός Ἑσπερινός», Βέρντι, 24.1.2013.

4. «Σταχτοπούτα», Ροσσίνι, 25.10.2013.

5. «Μάκμπεθ», Βέρντι, (ΕΛΣ). 17.1.2014.

6. «Νυχτερίδα», Γιόχαν Στράους, 28.2.2014.

7. «Ντόν Τζ(ι)οβάννι», Μότσαρτ, 11.6.2014.

8. «Ἔτσι κάνουν ὅλες», Μότσαρτ, 24.10.2014.

Καὶ ἐπειδὴ ἀνέκαθεν εἶχα φήμη μεγαλογρουσούζη, βάσει τῶν ἡμερομηνιῶν, μπορεῖ πᾶς ἐνδιαφερόμενος, φυσικά καὶ ὁ κ. Βατόπουλος, νὰ ἀνατρέξει σὲ κριτικὲς συναδέλφων. Ὅκτῶ φιάσκα μεγατόνων, σὲ διάστημα δύο ἐτῶν καὶ πέντε ἡμερῶν (ἀκριβέστερα 735 ἡμερῶν) σίγουρα ἐγγράφουν τὸ Λυρικάρχη μας στὸ βιβλίο Γκίννες. Μόνον ἐν Ἑλλάδι μὲ τὴν διαχρονικῶς ἱπποποτάμειο ἐπιδερμίδα τῶν «κοινοβουλευτικῶν» διαφεντευτῶν τῆς (ξύλων ἀπελέκητων...) παραμένει ἀκλόνητος στὴ θέση του: τὸ συμβόλαιό του ἀνανεώθηκε γιὰ μιὰν ἀκόμη Ζετία ἀπὸ τὸν προηγούμενο ὑπουργὸ Πολιτισμοῦ...

* * *

ΠΕΡΝΟΥΜΕ ΣΤΟ ΒΑΓΚΝΕΡΕΙΟ ἀριστούργημα—παρέλκει κάθε ἀνάλυσή του, μετὰ τὸ 1900 «ἀναλύθηκε» ἐν Ἑλλάδι μυριάκις ἴσως, ἀλλὰ παίχθηκε μόνον δις σὲ 115 χρόνια. Θυμίζουμε ἀπλῶς ὅτι γράφτηκε 1854 (πρῶτα σκίτσα)— Αὐγούστο 1859, Λουκέρνη (Ἑλβετία). Παγκόσμια «πρώτη»: Ὅπερα Μονάχου 10 Ἰουνίου 1865. Ὁλοφάνερα, φέτος ἡ ΕΛΣ ἐπένδυσε πλεῖστα (αὐτονόητα σὲ χρῆμα, ἀλλὰ κυρίως σὲ μόχθο καὶ ρεκλάμα) γιὰ τὸ ἀνέβασμα δύο μόνον ἔργων: τῆς κατὰ Παπαδιαμάντη Φόνισσας τοῦ Γιώργου Κουμεντάκη, καὶ τοῦ Τριστάνος καὶ Ἰζόλδη. Καὶ κάλλιστα ἔπραξε. Γιατὶ ὅμως καθένα ἀπὸ τὰ δύο ἔργα δόθηκε μόνον σὲ τέσσερις παραστάσεις; Ἐγώ, λ.χ. (καὶ ἀσφαλῶς ὄχι μόνον!) εὐχαρίστως θὰ τὰ ξαναέβλεπα ἀμφότερα, τοῦ Κουμεντάκη ἴσως ὄχι μόνον γιὰ νὰ τὸ ἐμπεδώσω καλλίτερα. Δὲν καταλαβαίνω τὴ μιχαηλίδειο συλλογιστικὴ... Ἴσως εἶμαι βλάξ.. Μυριάκις καλλίτερα ὅμως, ἐκ συνειδητῆς ἐπιλογῆς βλάξ, παρὰ «ἔξυπνος» συγκολυμβητῆς σὲ δύσοσμον καὶ ἄπατο βάλτον ὅπου ἐπιπλέουν σαΐνια, λαμόγια καὶ φελλοί...

Ἄρχίζω ἀπὸ τὴν ἀφογή κατὰ τὰ 2/3 (τις δύο πρῶτες πράξεις), σκηνοθεσία τοῦ κ. Γιάννη Κόκκου, συνυπογράφοντος σκηνικὰ καὶ κοστύμια καὶ δημοσιεύοντος στὸ πρόγραμμα ὠραιότατο (νὰ τὸ πῶ

«έρμηνευτικό»;) δοκίμιο για τὴ θεώρησή του τοῦ Βάγκνερ, ἀπὸ τὸ ὁποῖο παρεξέκλινε στὴν τρίτη πράξη. Λεπτομερέστερα: Καὶ οἱ τρεῖς πράξεις χαρακτηρίζονταν κυρίως ἀπὸ λιτὸ μαυροκύανο σκηνικὸ πλαίσιο καὶ φόντο. Μᾶς γοήτευσαν οἱ δύο πρῶτες. Α' πράξη: τεράστια φιγούρα τοῦ πλοίου πὺν ὁδηγεῖ τὴν Ἰζόλδη στὴν Κορνούαλη ὡς νύφη τοῦ βασιληᾶ Μάρκε (ὄχι Μάρκου) πλέει σὲ μέλαινα φωσφορίζουσα θάλασσα, ὅπου πάνω της ἀχνοδιαγραφόταν ἐνίοτε ἡ μορφή τοῦ Τριστάνου ἐντὸς κύκλου. Β' πράξη: Φωτεινότερη, μὲ κιονοστοιχία στὸ βάθος, σκοπίμως συγχεόμενη μὲ κορμούς δένδρων δάσους στὸ βάθος: ἐδῶ ἐκτυλίσσεται ἡ μεγάλη ἐρωτικὴ σκηνή, ὡς ἐκ τῆς ὁποίας ἡ πράξη αὐτὴ χαρακτηρίσθηκε γιγαντιαία *alba* ἢ γαλλ. *aubade*, δηλαδὴ ἐωθινὴ σερενάτα. Στὸ δεύτερο μέρος της, ὅπου ὁ ἀγαθὸς Μάρκε, συλλαμβάνει ἐπ' αὐτοφώρῳ τοὺς δύο ἐραστές, φωτισμένο πιά ἀπὸ τὴν ἡμέρα, αἴθουσα μεσαιωνικοῦ πύργου μὲ συμβολικότατο φόντο, τετράγωνα κάγκελα φυλακῆς. Γ' πράξη. Παραθέτουμε ἀπόσπασμα (σ. 26 προγράμματος) τοῦ κ. Κόκκου: *Καθὼς ἡ παράσταση προχωρεῖ ἔρχεται κανεῖς πλησιέστερα σὲ ἓνα κόσμο μὲ τὸν ὁποῖο μπορεῖ νὰ ταυτιστεῖ. Τὸ ἀνάλογο ἰσχύει γιὰ τὰ κοστουμια: στὸ τέλος τὰ κοστουμια εἶναι σχεδὸν σύγχρονα. Μοιάζει σὰν ἐξέλιξη μέσα στὸ χρόνο. Κατὰ ἓνα τρόπο ἡ τελικὴ σκηνή ἀντιστοιχεῖ περισσότερο στὸν πνευματικὸ κόσμον τῆς ἐποχῆς μας: τὸ συναίσθημα ἑνὸς κόσμου κατεστραμμένου. (Παρένθεση: Τοῦ ἐλληνικοῦ; οὔτε κἂν πῆγε ὁ νοῦς!). Ὅπωςδήποτε ἐδῶ ὁ πληγωμένος Τριστάνος ἐπιστρέφει στὸ Κάρνεολ, στὸν πατρικὸ πύργον, κατὰ Βάγκνερ (στὶς λεπτομερέστατες σκηνικὲς ὁδηγίες του, ἀρχὴ γ' πράξεως) *schadhaft und bewachsen* (κατὰ προσέγγιση: παραμελημένο καὶ χορταριασμένο). Γιατὶ ὅμως ὁ ἥρωας κουρνιαρίζει σὲ μιὰ πέτρα κατάχαμα ἀπ' ἔξω; Δὲν διάβασε (ἂν ναί, σίγουρα τίς ἀγνόησε ἀπροσχημάτιστα!) ὁ κ. Κόκκος τίς ὡς ἄνω ὁδηγίες τοῦ Βάγκνερ, ὅπου μεταξύ ἄλλων θέλει τὸν Τριστάνον κλινήρην κάτω ἀπὸ φλαμουριά (*Linde*); Καὶ γιατί ὁ ἥρωας φορεῖ σκούρα καὶ σκωροφαγωμένη (στὸ ἀριστερὸ μανίκι, πελώρια στρογγυλὴ τρύπα!) πλεχτὴ μπλούζα σὰ ζητιάνος; δὲν καλοδιακρίναμε, ὁμολογοῦμε, τὴν περιβολὴ τοῦ πιστοῦ του Κούρβενάλ. Κυρίως: γιατί τὸ **πηχτὸ καὶ κατάμαυρο σκοτάδι**, ὅπου μέσα του ὁ Κούρβενάλ καὶ πᾶς ἄλλος θὰ ἦταν τῶν ἀδυνάτων ἀδύνατον νὰ διακρίνει ὄχι ἀπλῶς τὸ πλοῖο πὺν φέρνει τὴν Ἰζόλδη, ἀλλὰ ἀκόμη καὶ τὸ *Κουήν Ἐλίζαμπεθ*,*

ἔστω καὶ ἂν εἶχε μάτια γατίσια ἢ κουκουβάγιας! Ἔχασε ἔτσι κάθε νόημα (σχεδὸν καταντοῦσε κωμικό), τὸ ἐναγώνιο ἐρώτημα τοῦ Τριστάνου: Das Schiff! Das Schiff! Siehst du es nicht? δηλ. *Τὸ πλοῖο! Τὸ πλοῖο! Δὲν τὸ βλέπεις;* (Πῶς νὰ τὸ δεῖ ὁ ἔρμος;). Τοὺς φωτισμοὺς ὑπέγραφε κάποιος Giuseppe di Iorio (προδῆλως ἀκολούθησε ὁδηγίες Κόκκου) ἐνῶ τὸ σχεδιασμὸ τῶν βιντεοπροβολῶν (ἄριστα!) ὁ ἐξ' ἴσου ἄγνωστός μας Eric Duranteau. Προφανῶς ἐπίσης μετακεκλημένοι —τὸ ἄθροισμά τους στὸ τέλος...

Τὴ μουσικὴ διεύθυνση, κατὰ τὸ πρόγραμμα καὶ ἀπὸ ὅτι βλέπαμε, ὑπέγραφε ὁ Μύρων Μιχαηλίδης. Τὸ πρόγραμμα ὅμως ἀνέφερε ἐπίσης ἐλληνιστὶ μὲν ὡς «ὑπευθύνους προπαρασκευαστικῶν δοκιμῶν ὀρχήστρα» ἀγγλιστὶ δὲ ὡς sectional rehearsal assistants (δηλαδή τμηματικούς; περιφερειακούς; βοηθοὺς δοκιμῶν: ἄλλ' ἂντ' ἄλλων ἢ...τρέχα γύρευε) γιὰ νὰ δικαιολογηθοῦν ἀδικαιολόγητα. Ἡ πραγματικότητα: μετεκλήθησαν δύο παρακαλῶ, βαγκνεριστὲς ἀρχιμουσικοὶ οἱ κ.κ. Hermann Christoph Poppen καὶ Andrea-Michael Schulze-Florey οἱ ὁποῖοι ἀπὸ τὸν Σεπτέμβρη 2014, παρέλαβαν τὴν ἐντελῶς ἅμαθη ἀπὸ τὸ ὕφος τοῦ ὄριμου Βάγκνερ ὀρχήστρα καὶ τῆς ἄλλαξαν τὰ φῶτα στὶς δοκιμές. Τὸ ἀποτέλεσμα, ἄκρως εὔροο (τὸ κυρίως ζητούμενο) μελωδικὰ, καθαρότατο ἀρμονικὰ μὲ ἄψογες ἠχοχρωματικὲς διαστρωματώσεις καὶ ἐπίσης ἰσορροπημένο μὲ τίς φωνές. Σύμφωνα μὲ μαρτυρίες μουσικῶν τῆς ὀρχήστρας ὁ κ. Μιχαηλίδης δὲν ἔκαμε διόλου παρατηρήσεις, ἀπλῶς ρυθμοδοτοῦσε. Ἄν δὲν ἤθελε (ἐμένα μου λές!) ἢ κωλυόταν γιὰ ὁποιοσδήποτε λόγους γιατί δὲν καλοῦσε ἄλλο ἀρχιμουσικό, λ.χ. τὸν Κωνσταντῖνο Καρύδη, πὺ προφανῶς ἔχει ρίξει πίσω του μαύρη πέτρα; Καὶ ἔτσι ὅμως ὁ κ. Μιχαηλίδης θύμισε τὴν ἀρμεγόμενη κατσίκια, πὺ τελευταία στιγμή κλωτσώντας ἀδειάζει τὸ γεμάτο κάδο. Ποῦ διάβολο ἔκρυψε τὸ ἀγγλικὸ κόρνο; ἀπὸ τὸ ὑπέροχο σόλο τῆς γ' πράξεως μὲ ρόλο **δομικὸ** (θραύσματά του, ἀπαντοῦν κατόπιν σὲ καίρια σημεῖα) καὶ ἀπὸ τὴ 13ῃ σειρά πλατείας, διάδρομο δεξιᾶ ὅπου καθόμουν δὲν ἄκουσα οὔτε νότα του. Κάποια ὑπόνοια ἠχοχρώματος μόλις ἀκουγόταν στὸ βάθος-βάθος, ἐνῶ ἀπὸ ἓνα σημεῖο καὶ μετὰ ἀκούστηκε ἓνα ἀρμονικὸ ἰσοκράτημα στὶς ψηλότερες περιοχὲς τῆς ὀρχήστρας πὺ σαφέστατα στήριζε μελωδία. Προφανῶς τὸ ὄργανο ἔπαιζε (κακῶς!) ἀπὸ τὰ παρασκήνια. Θὰ ὀρκιζό-

μουν ὅτι ὁ κ. Μιχαηλίδης τὸ ἔκρυψε σὲ container λαθρομεταναστῶν ἢ στὸ ψυγεῖο ὅπου κρύβεται ἡ ἀνεπανάληπτη Μάρω Κοντοῦ στὴν ἀεὶζωση ταινία της μὲ τὸ Λάμπρο Κωνσταντάρα Ὁ καπετὰν φάντης μπαστουῖν. Πάντοτε ἄψογοι καὶ ἀξιόπιστοι οἱ κ.κ. Ἀγαθάγγελος Γεωργακάτος (διεύθυνση χορωδίας) Γιώργος Ἀραβίδης (διεύθυνση μπάντας), Δημήτρης Γιάκας καὶ Φρίξος Μόρτζος (μουσικὴ προετοιμασία μονωδῶν) καὶ Ἑρμιόνη Νάστου (μουσικὴ προετοιμασία χορωδίας).

Οἱ κ.κ. Γιάκας καὶ Μόρτζος προφανῶς δὲν θὰ πολυκουράστηκαν μὲ τοὺς ἀνεπλήπτους ξεσκολισμένους βαγκνεριστες, **μονωδούς-ἠθοποιούς** τῆς διανομῆς: Torsten Kerl (τενόρος, Τριστάνος μὲ φωτεινό, μεστὸ τίμπρο καὶ ὑπέροχα καθαρὴ ἄρθρωση) Reinhard Hagen (ὑπέροχος βαθύφωνος, βασιλιάς Μάρκε μὲ εὐήχη φωνὴ καὶ ἐπίσης καθαρὸτατη ἄρθρωση καὶ καλοθεμελιωμένη προσωπικότητα), καὶ Michael Vier (μπασοβαρύτονος, Κούρβενάλ, διέλαμψε στὴν γ' πράξη) ὅλοι Γερμανοί, Ann Petersen, Δανὴ ὑψίφωνος μὲ πλούσια καὶ στέρεη φωνὴ ποὺ μετὰ ἀπὸ κάποιες ἀβεβαιότητες στὴν α' πράξη ἐξάρθηκε στὸ ὕψος τῶν ἀπαιτήσεων τοῦ ρόλου τῆς Ἰζόλδης, υἱοθετώντας μουσικοδραματικὰ μᾶλλον ἐξπρεσσιονίζουσα αἰχμηρότητα καὶ τέλος Katarina Dalayman (Σουηδὴ ὑψίφωνος, Μπρανγκαϊνε μὲ ἠχόχρωμα ἀπαλότερο, πιὸ σκοῦρο ἀπὸ τῆς Ἰζόλδης), ὅλοι συμπαρασύροντες ὑποκριτικὰ στοὺς ἐμβληματικούς τους ρόλους! Καὶ ἐδῶ τραβοῦμαι γραμμὴ καὶ ἀθροίζουμε τοὺς «κεκλημένους»: 5 συνεργάτες σκηνοθεσίας κ.λπ: παραλείψαμε τὴν Anne Blancard, «καλλιτεχνικὴ συνεργάτιδα, δραματουργία», whatever that means..., τὸ «βασικὸ βοηθὸ σκηνοθέτου» [sic] Stephan Grægler, καὶ τὴ βοηθὸ σκηνογράφου Juliette Blondelle, ἐνῶ ἀναφέραμε φωτισμούς καὶ βιντεοπροβολές, 2 ἀρχιμουσικούς ἐκπαιδευτὲς ὄχι μόνον τῆς ὀρχήστρας ἀλλὰ καθ' ὅλες τίς ἐνδείξεις καὶ τοῦ κ. Μιχαηλίδη, καὶ τοὺς πέντε μονωδούς πῶν σημαντι-κότερων ρόλων—σύνολο **δώδεκα μετακεκλημένοι**.

Εὐφημο μνεῖα διεκδικοῦν οἱ 4 Ἑλληνες τῆς διανομῆς σὲ μικρότε-ρους ρόλους. Ὅλοι, μὲ κάποιαν ἐπιείκεια, ἀξίζουν ἓνα λίαν καλῶς: τενό-ρος Ἀντώνης Κορωναῖος (Ναυτικὸς, ἡ πρώτη φωνὴ ποὺ ἀκοούγεται στὸ ἔργο: λίγο πλαδαρὸς φωνητικᾶ), τενόρος Χαράλαμπος Ἀλεξανδρόπουλος (Μέλοτ) βαρύτονος Κωστῆς Ρασιδάκης (Τιμονιέρης) καὶ τενόρος Νίκος Στεφάνου (Βοσκός, γ' πράξη). Σ' αὐτοὺς συγκατατάσσεται κανονικὰ καὶ

ὁ κ. Μύρων ὡς γαλατζίη-ἀρχιμουσικὸς ἢ μαέστρος-κομπάρσος, ὅπως περίπου ἔκανε ὁ Στραβίνσκυ: γνωστὸς ἀρχιτσιγκούναρος, γιὰ νὰ εἰσπράττει καὶ τὴν ἀμοιβὴ τοῦ ἀρχιμουσικοῦ ἀπὸ ἐκτελέσεις ὀρχηστρικῶν ἔργων του, ἔβαζε τὸ μόνιμο «βοηθό» του Ρόμπερτ Κράφτ, νὰ κάνει ὅλες τὶς δοκιμὲς μὲ τὴν ὀρχήστρα καὶ ἐκεῖνος ἀνέβαινε καὶ ἀπλῶς κουνουῖσε τὰ χέρια. Μαζὶ λοιπὸν μὲ τὸν κ. Μύρωνα, οἱ ἄξιοι μνεΐας Ἑλληγες συντελεστές, οἱ περισσότεροι μὲ ἀφανεῖς ἢ δευτερεύουσες ἀλλ' ἀπαραίτητες συμβολές εἶναι **δέκα**. Αὐτὰ τὰ χειροπιαστὰ καὶ κατόπιν ἄς κορυβαντιοῦν ὅσο θέλουν ὁ κ. Βατόπουλος καὶ οἱ σὺν αὐτῷ μυρῶνιοι «κεκράκται» περὶ πρώτης ἐλληνικῆς (!) ἐκτελέσεως τοῦ *Τριστάνου*. Πανουκλιασμένη χώρα, πανουκλιασμένος «πολιτισμὸς»... (Αἴθουσα Τριάντη, 21.1.2015, «πρώτη»).
